

Ringerike kommune
Postboks 123 Sentrum
3502 HØNEFOSS
Att.Vannområdekoordinator Ellen Margrethe
Stabursvik

Saksbehandler, innvalgstelefon
Elise Fjellberg, 32266682

Tillatelse til gjennomføring av biotopforbedrende tiltak for storørreten i Vikersund – utlegging av gytegrus og omplassering av løsmasser i Vikersund-Bergsjø biotopvernområde.

Statsforvalteren gir tillatelse til utlegging av gytesubstrat i Kanalen og Hovdetjern, samt omplassering av eksisterende løsmasser i Trondserenna og langs Garverholmen, innenfor Vikersund-Bergsjø biotopvernområde i Modum kommune. Tillatelse til disse tiltakene er gitt med hjemmel i verneforskriften § 7 bokstav e. Det gis også tillatelse til motorferdsel med helikopter, gravemaskin og lastebil i dette øyemed, med hjemmel i naturmangfoldloven § 48.

Bakgrunn for saken

Vi viser til søknad av 21.12.2023 samt ytterligere informasjon til søknaden av 25.01.2024. Vannområde Tyrifjorden søker om tillatelse til gjennomføring av biotopforbedrende tiltak for den utløpsgytende storørrestammen i Tyrifjorden, innenfor Vikersund-Bergsjø biotopvernområde. Prosjektbeskrivelse vedlagt søknaden beskriver ulike biotopforbedrende tiltak for storørreten. Det søkes nå om tillatelse til videreføring av tiltak 5, samt tillatelse til gjennomføring av tiltak 1 og 3. Foreningen Vikersund Fiske følger opp prosjektet sammen med entreprenør.

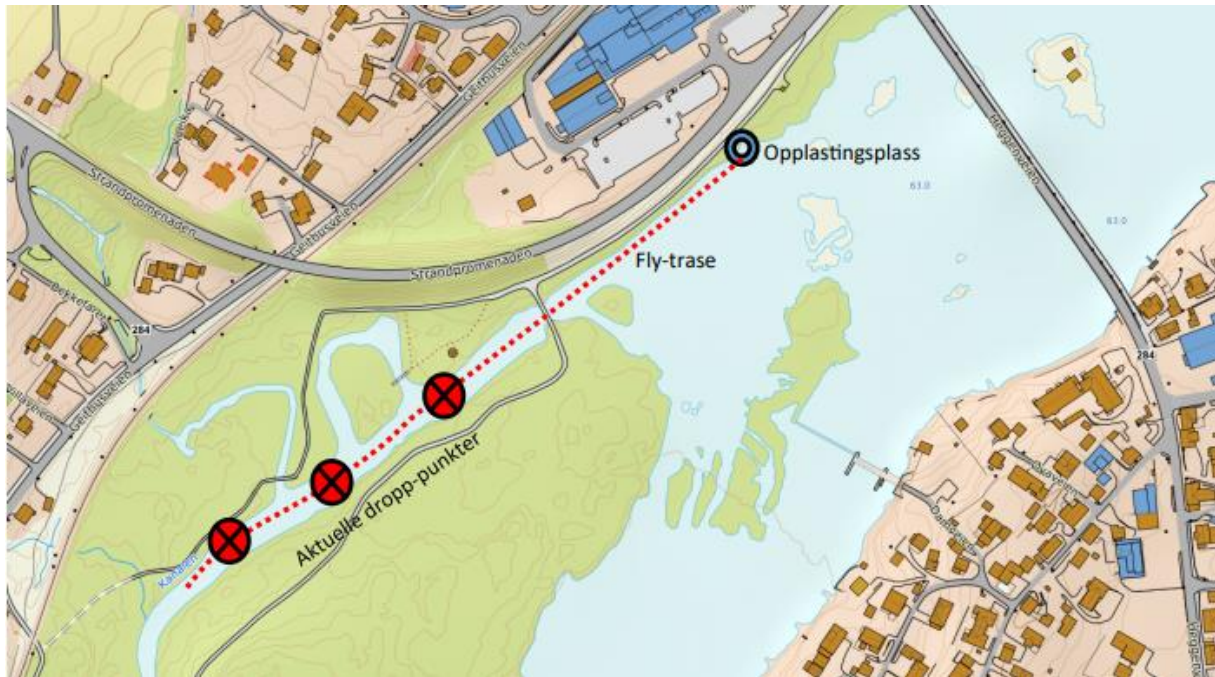
Tiltakene er primært planlagt for å fremme naturlig rekruttering av den utløpsgytende storørretpopulasjonen i Tyrifjorden. Men samtidig anses tiltakene å også gi bedre forhold for andre vannlevende organismer, herunder elvemusling og kreps i Tyrifjordens utløpsområde.

Tiltak 5 – utlegging av gytegrus i Kanalen og Hovdetjern

Det er også tidligere gitt tillatelse til utlegging av gytegrus i Kanalen og i Hovdetjern i regi av Vikersund Fiske og Vannområde Tyrifjorden. Vi viser til tillatelse til biotopforbedrende tiltak samt bruk av helikopter til frakt av masser i vedtak av 25.03.2020. Forlengelse av tillatelsen til dette biotopforbedrende tiltaket ble gitt i vedtak av 01.04.2022, med varighet til 15.04.2024. Det er hittil lagt ut til sammen 130 tonn gytegrus. Dette har gitt positivt resultat, men det er fortsatt behov for ytterligere tilrettelegging for naturlig reproduksjon i området. Ytterligere 100 tonn ønskes

nå tilført ved hjelp av helikopter. Det er estimert behov for en dags bruk av helikopter. Flygetrasé vil være mellom opplastingsplass ved Strandpromenaden og dropp-punkter i kanalen som vist i figur 1. Massene som skal legges ut er rein, siktet stein fra grustak. Det er ikke aktuelt å foreta graving i elvebunnen, kun utlegging av masser oppå eksisterende bunn. Massene fordeles videre manuelt og ved hjelp av gravemaskin.

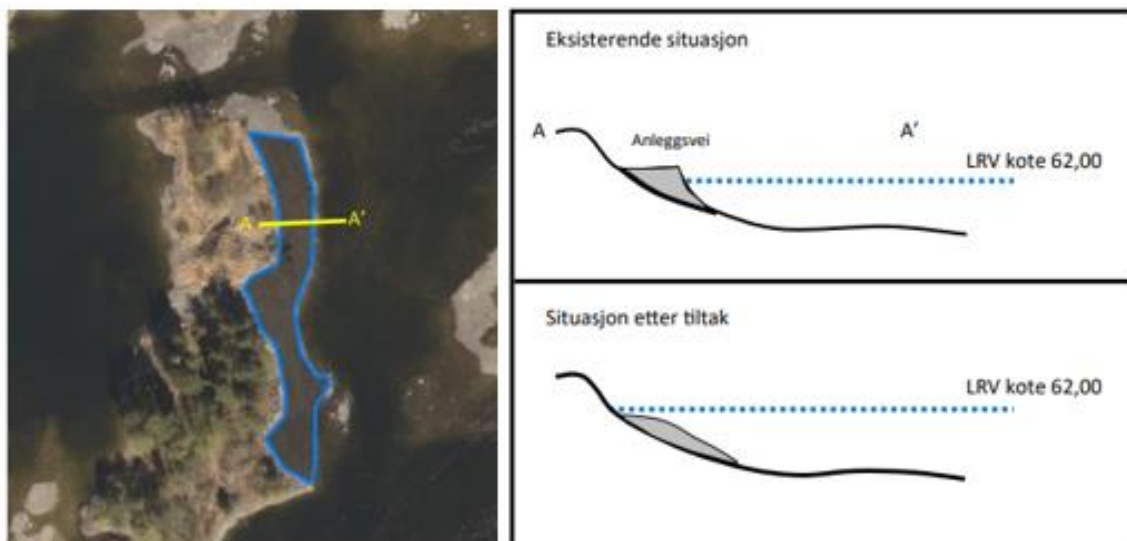

Figur 1 Flygetrasé for helikopter - frakt av masser fra strandpromenaden til dropp-punkter i kanalen.

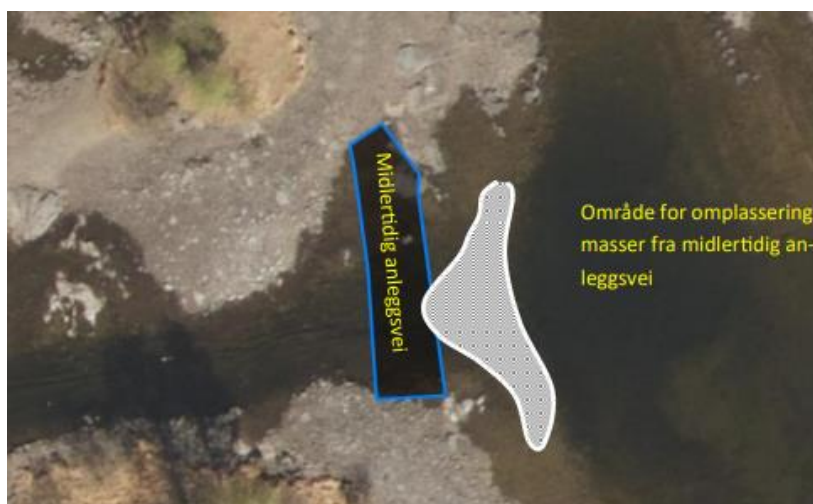
Tiltak 1- Fjerning av gammel anleggsvei ved Garverholmen.

Det er ønske om å omplassere massene (pukk og kult) fra gammel anleggsvei langs Garverholmen. Massene fra veien omplasseres og trekkes utover slik at bunnen senkes under LRV 62 moh. og arealet tilgjengeliggjøres for fisk også ved lav vannstand. Se figur 2. Massene fra ytre del av anleggsveien omplasseres og fordeles som en kile utover fra land, og slik at innerste del av massene ikke ligger høyere enn 62 moh. I tillegg legges det ut egnede masser for gytesubstrat tre steder langs Garverholmen, etter nærmere anvisning fra Vikersund Fiske. Massebehov ca. 30 m³. Alt arbeid utføres ved hjelp av gravemaskin og lastebil. Anslått tidsforbruk for gravemaskinarbeid er ca. 25 timer.

For å komme til anleggsveiens ytre del må det etableres en midlertidig anleggsvei over Trondserenna. Ved lav vårvannstand anslås behovet for masser til dette å være ca. 25 m³. For å unngå å måtte frakte massene ut igjen fra området etter tiltaksgjennomføring etableres den midlertidige veifyllingen med egnede steinmasser som ved avslutning av prosjektet (i sammenheng med tiltak 3) danderes som gyte/oppvekstsubstrat ved innløpet til Trondserenna, se figur 3. Samlet behov for tilkjøring av masser til biotopforbedring er 55 m³ for tiltak 1.

Figur 2 Gammel anleggsvei (blå markering) med profil før og etter tiltak hvor massene dras utover og senkes til under 62 moh.

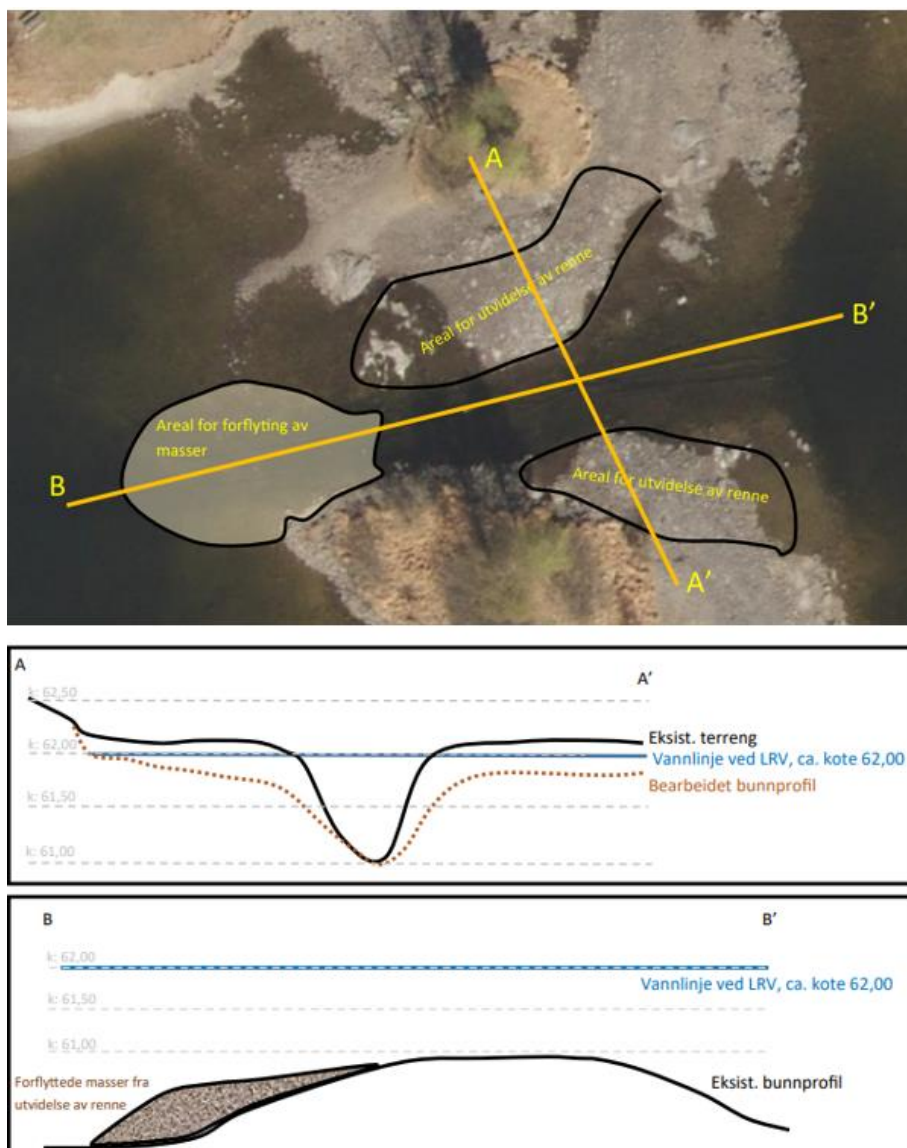

Figur 3 Midlertidig anleggsvei over Trondserenna og område for omplassering av de tilførte massene i etterkant.

Tiltak 3 – opprensing og utvidelse av Trondserenna

I Trondserenna ligger det etterlevninger av tilførte masser fra tidligere industri. Ved lav vannstand i Tyrifjorden fører dette til redusert vanngjennomstrømming til Hovdetjern og Kanalen. Omplassering av løsmassene i Trondserenna har til hensikt å øke vanndekt areal, skape egnede forhold for gyting og skjul for fisk, samt øke vanngjennomstrømmingen.

Etter at tiltak 1 er gjennomført fjernes så mye som mulig av løsmassene som ligger høyere enn LRV 62 moh. i innløpet på begge sider av Trondserenna. Massene som fjernes flyttes til utløpet av Trondserenna i Hovdetjern som vist i figur 4. Alt arbeid kan utføres vha. gravemaskin. Anslått tidsforbruk for gravemaskinarbeid er ca. 15 timer.

Figur 2 Arealer for omplassering av masser i Trondserenna med profil av bunn før og etter tiltak.

Lovgrunnlag

Statsforvalteren er forvaltningsmyndighet for Vikersund-Bergsjø biotopvernområde. Vi forvalter verneområdet etter en egen forskrift med bestemmelser som sier noe om formålet med vernet, og hvilke tiltak og aktiviteter som er tillatt, forbudt eller som krever tillatelse.

Forskrift om vern av Vikersund-Bergsjø biotopvernområde ble fastsatt ved kongelig resolusjon av 22.06.2018. Formålet med verneområdet er å bevare et område som har særskilt betydning som økologisk funksjonsområde i form av viktig nærings- og overvintringsområde for sangsvane, knoppsvane, kvinand, sothøne, stokkand, toppand, fossekall, laksand og storskarv, samt gyte- og oppvekstområde for en stamme av storørret. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i best mulig tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

I biotopvernområdet er artene som omfattes av verneformålet vernet mot skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse, i henhold til verneforskriften § 3 bokstav b. I henhold til verneforskriften § 3 bokstav c er området vernet mot ethvert tiltak som kan forstyrre de vernede artene eller deres livsbetingelser, som f.eks. graving, drenering eller annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og

lagring av masse. Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt i perioden fra og med 1. november til og med 31. mars, i henhold til verneforskriften § 5 bokstav b.

Statsforvalteren kan gi tillatelse til nærmere bestemte formål, blant annet tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk, jf. verneforskriften § 7 bokstav e. Verneforskriften åpner ikke for at det kan gis tillatelse til motorferdsel i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk. Bruk av helikopter, gravemaskin og lastebil vurderes derfor etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 48, som sier at vi kan gi dispensasjon dersom tiltaket ikke er i strid med verneformålet og ikke påvirker verneverdiene nevneverdig.

Dispensasjonsmuligheten i naturmangfoldloven (nml.) § 48 skal være en sikkerhetsventil, som skal fange opp uforutsette eller spesielle/særlige tilfeller. Hjemmelen skal ikke brukes til å utvide rammen for vernevedtaket ved at det rutinemessig gis dispensasjon til tiltak/aktiviteter som i utgangspunktet er forbudt. At vilkårene er oppfylt gir ikke krav på tillatelse. Det er opp til Statsforvalteren å vurdere om søknaden gir grunn til å gi dispensasjon fra verneforskriften i dette tilfelle.

Det følger av nml. § 7 at prinsippene i lovens §§ 8-12 skal ligge til grunn som retningslinjer ved behandling av søknaden. Dette innebærer at kunnskapsgrunnlaget i saken skal være tilstrekkelig. I tillegg skal prinsippene om føre-var, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse og miljøforsvarlige driftsmetoder vurderes.

Statsforvalterens vurdering

Beslutninger som berører naturmangfold skal bygge på kunnskap om naturverdier og effekten av påvirkninger, i henhold til nml. § 8. Statsforvalteren har kjennskap til verneområdet gjennom arbeidet med verneprosessen, forvaltning av området, befaringer, og registreringer i databaser som Miljødirektoratets Naturbase og Artskart fra Artsdatabanken.

Det er ikke registrert viktige naturtyper i det planlagte tiltaksområdet, men området har stor verdi for en lang rekke arter, blant annet som overvintringsområde for vannfugl, og som leveområde for arter hvor Norge har spesielt forvaltningsansvar, slik som gråtrost, gråsisik, dvergspett, grønnfink og tyrkerdue. Vikerfossen mellom Tyrifjorden og Bergsjø er for eksempel mye brukt av fossefall, særlig i harde vintre hvor det er lite åpent vann andre steder.

I Tyrifjorden lever også edelkreps (EN – sterkt truet) og elvemusling (VU – sårbar og ansvarsart for Norge). Det er mindre sannsynlig at disse forekommer i stor utstrekning innenfor i tiltaksområdet. Artene er ikke en del av verneformålet i biotopvernområdet, men de omfattes av annet regelverk. Tidligere miljøvernleder i Modum kommune, Morten Eken, har opplyst i søknaden at det per 2014 ikke var funnet elvemusling i Kanalen, det er heller ikke observert elvemusling i Trondserenna eller ved Skartumholmen ved befaring i forbindelse med denne søknaden. Eventuelle forekomster av elvemusling antas å være spredte eller små. Økt naturlig rekruttering for storørrestammen vil også kunne virke positivt for elvemuslingen, ettersom ørreten er vert for elvemuslingslarver. Biotopforbedrende tiltak vil også gagne andre vannlevende organismer.

Kunnskap om den samlede belastningen skal ligge til grunn for vurderingen, i henhold til nml. § 10. Dette innebærer at virkningene av utlegging av steinmasser som biotopfremmende tiltak skal vurderes i sammenheng med andre effekter på det samme naturmangfoldet. Det er tidligere tilført 130 tonn steinmasser, og det ønskes nå å supplere med ytterligere 100 tonn masser i 2024 (tiltak 5).

Området er påvirket av en rekke inngrep og aktiviteter over tid, og er langt fra naturlig tilstand. Nye tiltak og inngrep har til hensikt å rydde opp og bøte på forringelsen av naturen på stedet og vil dermed redusere belastningen på verneverdiene.

Det er flere ulike hensyn som må tas i biotopvernområdet. Tilførsel av nytt gytesubstrat må skje utenom gytetiden for storørreten i Vikersund i november. Motorferdsel til lands og til vanns er ikke tillatt fra 1. november til 31. mars, av hensyn til overvintrende fugler. I hekketiden er fuglene særlig sårbare for forstyrrelser. Helikopterflyvning og annen motorferdsel på landområdene i verneområdet kan derfor ikke skje i tiden med forbud, og bør avgrenses i perioden for hekking - 15. april til 31. juli. Tiltakene er også avhengig av lav vannstand for gjennomføring. I Tyrifjorden er det normalt lavest vannstand i april før vårflommen.

Vi mener at tiltakene kan gjennomføres uten vesentlig skade eller forstyrrelse for de vernede artene, i en avgrenset periode og i løpet av så kort tid som mulig. Dersom forholdene ligger til rette for det mener vi tiltakene kan gjennomføres også etter 15. april uten nevneverdig skade for verneverdiene så lenge retningslinjene følges.

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder tas i bruk, i henhold til nml. §12. Maskiner og utstyr som skal benyttes i verneområdet må være rengjort slik at de ikke fører med seg fremmede arter eller smitte til vassdraget. Eventuelle kostnader ved miljøskader bæres av tiltakshaver, i henhold til nml. § 11.

I tillegg til overvintringsområde for våtmarksfugl har biotopvernområdet også som formål å bevare gyte- og oppvekstområdet for storørret. Tilførsel av ny gytegrus samt omplassering av løsmasser fra tidligere inngrep vil være gunstig for storørretens gytemuligheter i området og kan anses som tilrettelegging og restaurering av opprinnelig biotop.

Vi legger til grunn at det foreligger nødvendig kunnskap om naturverdiene og virkningene av tiltaket. Føre-var-prinsippet, i henhold til nml. § 9, tillegges derfor liten vekt i denne saken.

Vurdering etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag

I henhold til forskrift om fysiske tiltak i vassdrag er det forbudt å sette i verk fysiske tiltak som medfører eller kan medføre forringelse av produksjonsmulighetene for fisk eller andre ferskvannsorganismer. Etter søknad kan det likevel gis tillatelse. Statsforvalteren er myndighet etter forskriften på strekninger som fører anadrome laksefisk og edelkreps, mens fylkeskommunen er myndighet på øvrige strekninger som fører høstbar innlandsfisk.

Ettersom det forekommer edelkreps i Tyrifjordens utløpsområde, er vi rette myndighet til å behandle tiltaket etter forskriften. Vi vurderer at det ikke er nødvendig å gi en egen tillatelse etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag, da vilkårene i tillatelsen etter verneforskriften for Vikersund-Bergsjø biotopvernområde er dekkende for å ivareta forskriften. Forutsatt at arbeidene gjennomføres i tråd med vilkårene i tillatelsen vurderer vi at produksjonsmulighetene for edelkreps og andre ferskvannsorganismer ikke vil forringes.

Vurdering etter vannforskriften

I henhold til § 4 i vannforskriften skal tilstanden i overflatevann beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vannforekomsten skal ha minst god økologisk og kjemisk tilstand. Ny aktivitet og inngrep skal derfor ikke medføre forringelse eller vanskeliggjøre oppnåelse av fastsatte miljømål.

Tiltaksområdet ligger innenfor vannforekomsten Tyrifjorden (ID 012-522-2-L). Økologisk tilstand er klassifisert som god basert på innholdet av totalnitrogen og totalfosfor. Biologiske kvalitetselementer for innsjøen er alle vurdert som svært gode. En rekke kjemiske støtteparametere (vannregionspesifikke stoffer) blir i tillegg klassifisert til god tilstand. Kjemisk tilstand er vurdert som dårlig basert på forekomsten av en rekke prioriterte stoffer under vanddirektivet både i biota og i vann.

Planlagte anleggsarbeider i forbindelse med tiltaket vil kunne føre til økt turbiditet i vannforekomsten, og dette vil kunne ha påvirkning på resuspensjon og transport av partikler og potensielle miljøgifter. Så lenge arbeidene gjennomføres i tråd med vilkår i tillatelsen, vurderes det likevel ikke at omsøkt tiltak vanskeliggjør oppnåelse av det fastsatte miljømålet.

Vurdering etter forurensningsloven

Forurensning som ikke medfører nevneverdige skader eller ulemper i henhold til forurensningsloven § 8 tredje ledd er tillatt uten behov for særskilt tillatelse etter forurensningsloven § 11. Dersom tiltaket medfører en forurensning utover hva som kan anses som vanlig, eller forurensningen kan medføre irreversible skader på naturmangfoldet, vil det alltid kreves en tillatelse etter forurensningsloven § 11.

På bakgrunn av arbeidene som beskrives i søknaden, vurderer Statsforvalteren at tiltaket ikke vil medføre en forurensning utover det som er vanlig ved slik virksomhet, eller at tiltaket vil medføre stor risiko for varig forringelse av vannforekomsten. Arbeidene er både begrenset i art og omfang, og partikkelspredning som følge av arbeidene vil ikke medføre en forurensning utover det som er vanlig ved slik virksomhet.

Vi ser derfor ikke behov for at tiltaket skal kreve en særskilt tillatelse etter forurensningsloven. Vi vurderer at tiltaket kan gjennomføres innenfor rammene av forurensningsloven § 8 tredje ledd, som tillater forurensning som ikke medfører nevneverdige skader eller ulemper.

Statsforvalteren forutsetter likevel at tiltakshaver gjennomfører arbeidene slik som beskrevet i søknaden og øvrige vilkår i vedtaket, samt at tiltakshaver overholder generelle krav i forurensningsregelverket.

Konklusjon

Vi er positive til biotopforbedrende tiltak for storørreten i Vikersund, og vurderer at tiltak 1, 3 og 5 kan gjennomføres etter de retningslinjer som gis i vilkårene for tillatelsen, uten nevneverdig skade for verneverdiene.

På denne bakgrunn vurderer vi at det kan gis tillatelse til utlegging av nytt gytesubstrat i kanalen og Hovdetjern, og omplassering av eksisterende masser ved Garverholmen og i Trondserenna, med hjemmel i verneforskriften § 7e. Etter vår vurdering er motorferdsel i forbindelse med tiltakene ikke i strid med verneformålet og vil ikke påvirke verneverdiene nevneverdig når vilkårene om avgrensing i tid og annet overholdes. Vilårene for å gi dispensasjon til motorferdsel med hjemmel i nml. § 48 er oppfylt.

Etterundersøkelser

For å se effekten av tiltakene er det viktig å følge opp med etterundersøkelser. Vi ber om å bli orientert om etterundersøkelser og effekten av utførte tiltak, og ønsker å motta eventuelle rapporter som utarbeides i forbindelse med prosjektet.

Kommentar

Det er bedt om tillatelse uten avgrensning i tid. Vi gir normalt ikke dispensasjoner fra verneforskrifter uten avgrensning i tid. Dette er for å sikre vår mulighet til å foreta nye vurderinger dersom det har skjedd endringer, for eksempel av verneverdiens status eller andre forhold rundt tiltaket som kan påvirke verneverdiene. Det kan søkes om forlengelse av tillatelse hvis det er nødvendig.

Tiltakene berører gbnr. 27/5 (grunneier Tandberg, A Boesen), gbnr. 27/28 (grunneier Tyrifjord regulering) og gbnr. 90/19 (grunneier Modum kommune). Vi forutsetter at tillatelser fra aktuelle grunneier er avklart.

Vedtak

Statsforvalteren gir tillatelse til utlegging av gytesubstrat i Kanalen og Hovdetjern, samt omplassering av eksisterende løsmasser i Trondserenna og langs Garverholmen, innenfor Vikersund-Bergsjø biotopvernområde i Modum kommune. Tillatelse til disse tiltakene er gitt med hjemmel i verneforskriften § 7 bokstav e. Det gis også tillatelse til motorferdsel med helikopter, gravemaskin og lastebil i dette øyemed, med hjemmel i naturmangfoldloven § 48.

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

- Tiltakene skal gjennomføres så skånsomt som mulig og ta hensyn til naturverdiene.
- Utførende entreprenør skal være kjent med tillatelsen og vilkårene.
- Tiltakene 1 og 3 gjennomføres i samme operasjon, for de deler av tiltak 5 som krever maskin og helikopter skal dette samordnes med tiltak 1 og 3, for å begrense perioden med forstyrrelser i området.
- Motorferdsel i reservatet tillates på arealene hvor tiltak skal utføres og i en minst mulig trase fra land ved strandpromenaden frem til tiltaksarealet, i perioden mellom 31. mars og 1. mai.
- Tiltakene gjennomføres om mulig parallelt og i løpet av en samlet periode på maksimalt 10 dager.
- Alle tilførte masser skal være fri for forurensning og av lokal opprinnelse, og egnede som gyte og/eller levesubstrat for storørret.
- Maskiner som benyttes skal være rengjort og ikke føre med seg fremmede arter eller smitte til verneområdet.
- Det skal påses at maskinene er uten skader eller lekkasjer som kan føre til forurensing til verneområdet og vassdraget.
- Statsforvalteren skal varsles ved oppstart av arbeidene.
- Tillatelsen varer til og med 1. mai 2026.
- Dokumentasjon på utført tiltak skal sendes Statsforvalteren i Oslo og Viken.
- Etterundersøkelser av tiltakenes effekt skal rapporteres også til Statsforvalteren Oslo og Viken.
- Denne tillatelsen skal være tilgjengelig i felt, og kunne vises oppsyn og politi.

Vi har vurdert søknaden etter verneforskriften, forskrift om fysiske tiltak i vassdrag og vannforskriften, samt forurensningsloven. Vi forutsetter at det innhentes tillatelser etter annet lovverk om nødvendig. Statsforvalteren vil eventuelt kunne komme inn igjen i saken i den forbindelse.

Klageadgang

Du kan klage på dette vedtaket til Miljødirektoratet innen tre uker, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klagen skal sendes til Statsforvalteren. Klagen må inneholde opplysninger om hvilket vedtak som påklages, årsaken til klagen, hvilke endringer som ønskes og eventuelt andre opplysninger som kan ha betydning for vurdering av klagen. Partene i saken har adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter. Den som klager kan be om at iverksettelsen av vedtaket utsettes.

Med hilsen

Ellen Lien
seksjonssjef
Klima- og miljøvernavdelingen

Elise Fjellberg
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

VIKERSUND FISKE	c/o Jon Arne Holen Olslundveien 2	3370	VIKERSUND
Modum kommune	Postboks 38	3371	VIKERSUND
Buskerud fylkeskommune	Postboks 3563	3007	DRAMMEN